

στό ταχυδρομείο με τέτοιο σύστημα, και πεντακόσια φράγκα για μένα είναι πολλά, πάρα πολλά μάλιστα.

Τουλάχιστο, αν πιάνανε τον τόπο τους ή α δὲ σκοτωνόμαστε άδικα να βρω πρώτα τὸ αντίτυπο, έπειτα τὴν αντρεσσα, έπειτα και δυο λόγια πού μου τὰ γυρέθει κιόλας ὁ ανταποκριτής μου. Πέροι μου έρχεται στὰ καλὰ καθούμενα ένα γράμμα ένὸς δημοτικιστῆ, Πολίτη, απελπισμένο, ανταρσιμένο, βιαστικό. Ἄμάν! Ἄμάν! Ἔχει ανάγκη, λέει, ἀπὸ βοήθεια ήθική, νὰ τοῦ γράψω χωρὶς άλλο, παρακαλεῖ, νὰ τοῦ δώσω θάρρος, δὲν τὰ βγάζει πέρα με τοὺς ισχυροὺς μας πού τὸν καταπολεμοῦνε, προσφέρει σὲ μένα κ.τ.λ κ.τ.λ. Τί νὰ κάμω; Γίνουμαι άνω κάτω, συγκινισῶμαι, τρέχω, βουτῶ ἴσια με τὴς μπάλλες τὴς κατιανές, παίρνω τάντίτυπα, όλα όλα τὰ μαζώνω, έννια τόμους, με τὸ συμπάθειο, γυρίζω στὸ γράφετό μου, κάθουμαι, συλλογιόμαι, τοῦ κατεδάξω ἀπάνω σὲ κάθε αντίτυπο δυὸ τρεῖς ἀράδες ἀφιέρωση και φέδγουμε πιά τὰ τρία πακεττάκια. Ὑστερὶς ἀπὸ δυὸ τρεῖς μῆνες, νὰ τα και πάλε μου εἶχε πει νὰ τοῦ τὰ σταίλω στὴν Πόλη, poste restante anglaise — νὰ σου αντρεσσα τώρα και τὸ poste restante! Ἐπειδὴ οὔτε φάνηκε ὁ φίλος, ἢ έγλέζικη πόστα μου γυρίζει τὰ πακέττα μου. Κι ὅχι μόνο μιὰ, παρὰ χίλιες φορές μου συνέδηκε, νὰ ξαναχαίρουμαι τὰ πακέττα πού με τὸν ἴδρω μου τὰ έτοιμάζω.

Και τώρα, τί λέτε; Τὸ καινούργιο μου τὸ βιβλίο, τὰ **Δυὸ Ἀδέφια**, ἢ παιδεφτῶ τάχα και με δάφτο, καθὼς τόπαθα με τὰ προηγούμενα; Και τί λόγος; Μήπως δὲν ξαναρχίζουμε κάθε τόσο τὰ ἴδια; Βέβαια ἢ χολοσκάσω, ἢ σκάσω και πάλε, ἢ σκάσω και τὸν παρὰ μου. Νὰ διήτε μάλιστα πού φέτο σας χρωστῶ και κάτι παραπανιστό. Σας χρωστῶ έναν μπουναμά. Ὡς τὸ Φλεβάρη ἢ προσμένουμε; Δὲ γίνεται. Εἶπαμε για τὸν εκδότη, για τὸ βιβλιοπώλη, τίποτα δὲν εἶπαμε ακόμη για τὸ συγγραφέα. Τὸ λοιπό, για νὰ σας δείξω τὴν ἀγάπη μου, για νὰ μὴν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ με λέτε ἀκαμάτη, ἀπὸ τὸν Ἄλωνάρη, 1909, ἴσια με σήμερα, ἔχω σκαρωμένα καμιά δεκαπενταριά δηγηματάκια, φρέσκα φρέσκα, πού ἢ τάρχιση, με τὸ 1911, ὁ **Νουμάς**. Νὰ τὰ καλοχρόνιασете, ὅπως ἀπὸ τώρα σας ἔφκουμε τὸν καινούργιο χρόνο και γώ.

Μὰ μήπως δὲν ταιριάζει νὰ τὸν ἐφκηθούμε ἰδιαίτερα ἐδῶ και στὸ **Νουμά** τὸν ἴδιο; Ἐνα προτέρημα μεγάλο ἔχει ὁ **Νουμάς**, ένα προτέρημα—μέσα σὲ άλλα πολλά, έννοεῖται — και τὸ προτέρημα είναι πού ζῆ. Ζῆ τώρα ὀχτῶ χρόνια κι ἀρχίζει τὰ έννια. Παιδιά, τὴ συντρομή σας νὰ τοῦ πλερώνετε,

ὅχι μόνο ταχτικά, μὰ και διπλά, ὅσοι μπορείτε. Κρέμα ἢ εἶτανε, ἢ εἶτανε ἀμάρτημα στὴν Ἰδέα, νὰ σταματοῦσε ὁ **Νουμάς**. Και ντροπή μας, πού δὲν μπορέσαμε, ἀπὸ ποιὸς ξέρει τί λόγους, νὰ βαστάξουμε τὸ μόνο ανεξάρτητο, δημοτικὸ φύλλο πού ἔχουμε. Εἶμαι βέβαιος πὸς δὲ ἢ διοῦμε τέτοιο πράμα. Τιμὴ στὸν ἄξιον τὸν αγωνιστῆ πού πρώτος σηκώθηκε νὰ μὰς δώσῃ χέρι. Και για κάτι παράπονα πού ἔχουμε θαρρῶ μερικοὶ φίλοι μας μαζί του, ἀκούστε με και μένα μιὰ φορά. Μέλι ἢ γίνῃ ὁ **Νουμάς**, ἄμα ὁ καλλιχεδουσιάνος πάψη νὰ είναι ζῶδι. Μὲ λουλοῦδια, με τριαντάφυλλα μυρωδάτα, ἢ τὸς στεφανιώνῃ τὰ κεφάλια τους, ἄμα πάψουμε οἱ λεγάμενοι νὰ στεφανώνουμε μ' ἀγκάθια τὰ δικὰ μας. Κάτι ξέρω και γῶ πού σας τὸ λέω. Μὰ ἢ τὸ χαροῦμε και τέτοιο θάμα. Ὅλος ὁ κόσμος, μωρὲ παιδιά, ἢ μὰς λιθωνίζῃ, μιὰ και μὰς καταλάβῃ ένωμένους. Ἡ δουλειὰ τοῦ καθενὸς θέλει ανταμοιβή. Ἐγῶ δὲ γυρέω για μένα—ὅξω ἀπὸ λίγη ἀγάπη. Γυρέω για τὸ **Νουμά**, πού δούλεψε, πού δουλέδει και πού ἢ δουλέψῃ ακόμη χρόνια και χρόνια.

Πέμπτη, 15 τοῦ Χριστοῦ, 1910.

ΨΥΧΑΡΙΣ

Ἡ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚῆ ΤΗΣ ΜΙΣΘΡΩΜΑΙΤΙΚΗΣ

Τὴν, λέμε καινούργια τὴν πολιτικὴ τῆς μισθῆς γλώσσας και τῆς διπλῆς τῆς γραμματικῆς, ὅχι γιατὶ δὲν τὴ δοκιμάσανε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἀκόμα τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνα πάμπολλοι τεχνίτες τοῦ εὔκολου λόγου, μὰ ἐπειδὴ τῶρα και λίγον καιρὸ φάνηκε σὰ νὰ τὴν ὀρεχτήκανε και μερικοὶ σοβαρότεροι.

Οἱ παλιοὶ μάλιστα ἐκείνοι δὲν ἀνεκατώσανε τὴ γλώσσα τους τόσο ἀπὸ πολιτικῆ, ὅσο ἀπὸ στραβῆ, και χωριάτικη ἰδέα λογοτεχνίας. Τοὺς φαινότανε δηλαδὴ πιδ εὐγενικὸ νὰποφεύγουμε κάτι σὰν παραπολύ σφαιναχτερές ἀλλαγές πού ἔφερε ὁ λαὸς στοὺς ἀρχαῖκούς τύπους, και νὰ φυλάγουμε τοὺς ἀρχαῖκούς τύπους ὅπου μπορούνε κι ὅσο μπορούνε.

Οἱ νεώτεροὶ μας ὅμως, πού για τούτους σήμερα ὁ λόγος, ἀκολουθοῦνε σωστὴ διπλωματικὴ στὴν ἐφαρμογῆ, τῶν κανόνων τους, ἂν μπορεῖ νὰ λεχτῆ κανόνος ένα ἀκανόνιστο πράμα. Ἴσως μάλιστα πιδ εὐλόγο ἦτανε νὰ τὴν ὀνομάσουμε, ὅχι διπλωματικῆ, παρὰ συνωμοσία, πού ἔχει σκοπὸ τῆς, παραχωρῶντας μερικὰ ὀρθογραφικὰ ἢ γραμματικὰ στὴν καθαρεύουσα, νὰ γελάσῃ τοὺς γέρους, τοὺς ἀρχόν-

τους, τους καθηγητάδες, και το λαό, δηλαδή τους ἄλλους ἢ δὲ θέλουνε ἢ δὲν μποροῦνε νὰ μελετήσουνε τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα, ἄλλοι ἢ δὲν τοὺς συμφέρει, ἢ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ παραδεχτοῦνε τὴν καθάρια τὴ δημοτικὴ γιὰ γραφτὴ τους γλώσσα, νὰ τοὺς καλοπιάνη λοιπὸν ἄλλοι αὐτουνούς, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ τοὺς γυρίσῃ τάχα ἀγάλια ἀγάλια μ' αὐτὸν τὸ μαργιόλικο τρόπο στὸν ἴσιο τὸ δρόμο, χωρὶς νὰ τοὺς ἀγριέψῃ.

Ἔτσι ἔχουμε σ' ἄλλα μας τὰ κέντρα, μικρὰ καὶ μεγάλα, σὲ νησιά καὶ σὲ πρωτεύουσες, μερικοὺς ἀγαθοὺς καλοθελητάδες ποὺ τὴν εἶδανε τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ τὴν πρωτοἀλάγησε ὁ Ψυχάρης, καὶ πῆγανε μάλιστα καὶ κάτι παραπέρα· ζήτησανε δηλαδή νὰ τὴν ἐφαρμόσουνε ἔχι μὲ βιβλία μονάχα, παρὰ καὶ μὲ φημερίδες, μὲ περιοδικὰ, μὲ προπαγάντες, ὡς καὶ μὲ σχολεῖα. Ὅμως στὴν ἐφαρμογὴ τους αὐτὴ, ποὺ χρειάζετανε ἀκόμα μεγαλύτερη, ψυχικὴ δύναμη, καὶ ἀπὸ τὴ δύναμη ποὺ δείξανε οἱ πρῶτοι διαλαλητάδες τῆς δημοτικῆς, — ἐπειδὴ σὲ τέτοια ἐφαρμογὴ δὲ γράφεις μονάχα, παρὰ καὶ ὀργανίζεις, — βρήκανε τόσες δυσκολίες ἐξαιτίας τῆς καταδρομῆς τῶν καθαρευουσιάνων, ποὺ λίγο λίγο ἀρχίσανε νὰ κωλώνουνε. Κ' ἐπειδὴ εἶταν οἱ περισσότεροὶ τοὺς ἀνθρώποι μὲ κάποια συνείδηση, ἀγωνιστήκανε νὰ δικαιολογήσουνε τὸ κώλωμά τους, ἐνομάζοντάς το, ἄλλος πολιτικὴ, ἄλλος στρατηγικὴ.

Οἱ πῶτερες ἀπ' αὐτὲς τὲς μισοδοκιμῆς γκρεμιστήκανε καὶ πέσανε. Οἱ ἄλλες θὰ πέσουνε καὶ αὐτὲς μὲ τὴν ὥρα τους. Ἐπειδὴ ἄλλοι καὶ ἂν εἶναι δημοτικὰ τὰ κάστρα τους, ἔχει Μιστριώτικο ἄμμο τὰσθέσι τους.

Τὸ μεγαλύτερό τους ἐπιχείρημα εἶναι πὼς ἢ δημοτικὴ ὀλοκάθαρη δὲν μπορεῖ νὰ προδέψῃ, ἐπειδὴ ὁ Ψυχάρης καὶ ὁ Πάλλης δὲν ἀρέσουνε στὸ καθαρευουσιάνικο τὸ κοινό. Σὰ νὰ μᾶς λένε πὼς καὶ καθάριο νερὸ δὲν πίνεσαι ἂν τύχη μᾶς τὸ κουβαλήσουνε, ἄς ποῦμε καμῆλες! Μὰ ἐγὼ θαρρῶ πὼς δὲν εἶναι μῆτε καμῆλες αὐτοὶ οἱ δυὸ κύριοι. Εἶναι ταῦροι ποὺ δὲ χωρατεύουνε ὅταν τοὺς ἀντισταθῇ κανένας, κ' ἐπειδὴ σκοπὸς τους καὶ ὅρος τῆς ἐνέργειάς τους εἶναι ἢ ἀλήθεια, καὶ τὴν ἀλήθεια τὴν τρέμει ἢ πρόληψη, πολλὸ φυσικὸ νὰ μὴν τοὺς ἀγαποῦνε αὐτοὺς τοὺς δυὸ οἱ νοικοκυραῖοι μας, μὰ καὶ νὰ τοὺς τρέμουνε μάλιστα.

Βλέποντας λοιπὸν πὼς ἔπαθε ὁ κόσμος εἶδος ψυχαροφοβία, μὴ θέλοντας ὅμως καὶ νὰ ζετινάξουνε ὀλοτέλα ἀποπάνω τους τὴ δημοτικὴ, τὸ ρίχνουνε στὸ «στρατήγημα». Ἀρχίζουνε δηλαδή μὲ εἶδος μισὰ μισὰ, γιὰ νὰ παραχώσουνε τουλάχιστο ἓνα μέρος τῆς δημοτικῆς ἐκεῖ ποὺ σήμερα βλέπουμε καθαρεύουσα

στὴν ἀπανωσιὰ, στὸ βάθος ὅμως βρίσκεται πάντα κατασταλαγμένη ἢ ἐθνικὴ ἢ γλώσσα, σὰν ἐθνικὴ ποὺ εἶναι. Λένε λοιπὸν, ἀπὸ τὴ μιὰ στοὺς καθαρευουσιάνους πὼς ἢ μισορωμαίικη τους δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἀπλοποιημένη ἐλληνικὴ, ἀπὸ τὴν ἄλλη σ' ἐμᾶς πὼς οἱ μικρὲς οἱ παραχώρητες ποὺ κάμανε ἀπὸ πολιτικὴ θὰ χαθοῦνε μὲ τὸν καιρὸ καὶ θὰ πινοῦνε μέσα στὴς δημοτικῆς τὴν πλημμύρα. Πράματα χωρὶς λογικὴ καὶ χωρὶς ἠθικὴ.

Στὸ μεταξὺ ὡς τόσο τί θὰ γίνεταί; Ἡ καθαρεύουσα λίγο λίγο θὰ ξαναριζώνη, ἢ ψευτιά θὰ ξαπλώνεται, ὁ δασκαλισμὸς θὰ ξαναφυτρώνη, καὶ σὰν ξυπνήσουνε οἱ καλοθελητάδες αὐτοὶ τῆς δημοτικῆς καὶ τρίψουνε τὰ μάτια τους, θὰ γυρεύουνε καὶ δὲ θὰ βρίσκουνε ὅσα σπείρανε, ἐπειδὴ τὰ σπείρανε ἀνεκατωμένα μὲ παλιόχορτα καὶ μ' ἀγκάθια.

Σὲ τέτοια μεσαιωνικὰ τεχνάσματα κατεδέχκαμε γιὰ νὰ μὴν τοὺς τὸ ποῦμε τοὺς δασκάλους μιὰ γιὰ πάντα πὼς θὰ τοὺς πολεμοῦμε σ' ἀνοιχτὰ καὶ δίχως τὴν παραμικρὴ παραχώρηση, γιὰτὶ παραχώρησι, πάει νὰ πῆ καταστροφή, ἔπως θάτανε καταστροφή ἂ μᾶς ἔλεγε καὶ ὁ Βενιζέλος ἄξαφνα πὼς γιὰ νὰ μὴν παρατρομάξουνε οἱ Γάλληδες καὶ οἱ Μαυρομιχάληδες, θὰ παραχωροῦσε καὶ αὐτὸς ἓνα μικρὸ ρουσετάκι.

Σὲ τέτοια τερτίπια καταντήσαμε, γιὰ νὰ μὴν τὴν ξεχάσουμε τὴν πατροπαράδοτή μας τὴν ἠθικὴ δειλία κάθε φορὰ ποὺ πρόκειται γιὰ ζήτημα ζωτικὸ, ποὺ χρειάζεται καὶ τρόπους ζωτικὸς ὅσο καὶ ἂν φαίνονται σκληροὶ καὶ παραξηλωμένοι. Τέλος γιὰ νὰ μὴν τὸ παραδεχτοῦμε πὼς οἱ μεγάλες οἱ ἀλήθειες θέλουνε καὶ μεγάλους ἀγῶνες, καὶ γιὰ τοὺς μεγάλους τοὺς ἀγῶνες δὲ σώνουνε μισὰ καὶ φοβιστάρικα μέτρα, παρὰ μέτρα ἀλάκαιρα καὶ δραστήρια, καὶ πὼς ὅσο ἐναντιώνονται οἱ ἐχτροὶ τῆς ἀλήθειας, ἄλλη τόση τοικουριά τοὺς χρειάζεται, καὶ τέτοια τοικουριά ποὺ νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ τρέμουνε, ὅσπου ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος νὰ τοὺς σωπάσῃ, ἐπειδὴ ἄλλη διόρθωση ἀπ' αὐτουνούς δὲν περιμένουμε, τὴν καθαυτὴ τὴ διόρθωση, τὴν προσμένουμε καὶ τὴν ἔχουμε ἀπὸ τοὺς νέους, ποὺ ἔρχονται καὶ ὄλο ἔρχονται μαζί μας, καὶ αὐτὸ εἶναι ἢ σωστὴ ἢ «προπαγάντα».

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΔΙΩΤΗΣ

Ὅσο περισσότεροι σέβασαι τὸ λόγο, τόσο πρέπει νὰ τὴ μετᾶς τὰ λόγια σου, καὶ νὰ μὴ μιλήσῃς γιὰ ὄλα, παρὰ γιὰ κείνα μόνο ποὺ ἔχεις τὴ συνείδηση πὼς τὰ ἔχεις ὀπως-δήποτε καὶ πὼς μπορεῖς στὴν ἀνάγκη, νὰ τὰ παραστήσῃς, ἔχι μὲ γενικὰ μόνο καὶ μὲ παχιὰ μιλήματα.